

7. Tétel

Csokonai Vitéz Mihály (1773-1805)

Csokonai Vitéz Mihály (1773. November 17.- 1805. Január 28.) a magyar irodalom egyik legjelentősebb költője.

Életrajza:

Csokonai Vitéz Mihály Debrecenben született, édesapja Csokonai Vitéz József seborvos, református főiskolai tanár hamar meghalt, édesanyja Diószegi Sára.

Csokonai Vitéz Mihály szülővárosában végezte tanulmányait, majd ezek befejeztével – fiatal kora ellenére – a költészet professzorának nevezték ki, felfedezték tehetségét, ingyen tanult. Nem sokkal utána megfosztották ettől a posztól az erkölestelen magatartására hivatkozva.

Tudós koldulás: Bejárta az egész világot, egyik napról a másikra élt.

Rövid életének utolsó 12 éve szinte állandó nyomorban telt, majd 31 éves korában halt meg szülővárosában, édesanyja házában. Csokonai Vitéz Mihály egy zseniális és eredeti költő volt.

Legtöbb művét Schedel publikálta 1844-1847 között.

1797 nyarán ismerkedik meg Vajda Juliannával, aki iránt rögtön szerelemre gyúlt. Ez a kilátás nélküli lángolás 9 hónapig tartott, mikor is Lillát férjhez adták Lévai Istvánhoz. Csokonai teljes letargiába esett, életmódja mégjobban leromlik. Ezen idő alatt születtek meg nagyrészt Lillát dicsőítő dalai. 1798 nyarán az Erdélyi Népművelő Társaság tagjai közé választotta.

Ebben az időben nyerte el a csurgói gimnázium egyik segédtanári állását is, itt lakást megélhetést biztosítanak neki. Kazinczy Ferencsel közeli barátságot ápolt, gyakran leveleztek. Csokonai Vitéz Mihály értette a görög, latin, német, francia és olasz nyelveket. 1805-ben súlyos tüdőgyulladásban hunyt el Debrecenben, éppen amikor verses munkáinak kiadása folyamatban volt.

Csokonai: A tihanyi Ekhóhoz

A vers eredeti címe „A füredi parton”. A természethez fordul magányában. Barátai, Lilla megtagadták. El akar vonulni a zord társadalomból. Mindenkitől távol akar meghalni, mint Rousseau. Ember és polgár akar lenni, ez felvilágosodott gondolkodás. Bízunk benne, hogy a jövő felismeri a nagyságát. Szerkezetileg négy részből áll, a versszakok nyolcsorosak, de a nyolcadik sor a hetedik sort ismétli, mint visszhang.

Az elégia megszólítottja a visszhang, az Ekhó, aki istennőként, segítő nimfaként jelenik meg mint Tihany „rijjadó leánya”. A vers indítása nem felszólítás, hanem kiáltó könnyörgés.

1-2 versszak: az ekhóhoz fordul segítségért, az istenekhez, a nimfákhoz. „Ím kit a sors eddig annyit hánya,” itt ő maga szól az ekhóhoz. A megfogalmazás nyelvi eszközei a szentimentalizmus irányzatának ismert motívumai: a halovány holdnak fényén elhagyottan sírva sír, elpusztult reményét jajgatja el. A két strófa a boldogság és a boldogtalanság, a kitaszítottság és a vigasztaló társaság ellentéteit feszíti egymással szembe.

3-6 versszak: a zordon erdőkhöz, durva bércekhez szól, a természet is barátságtalan, de több érzéssel bírnak, mint az embertársaink. Kitaszították az emberek maguk közül, a barátai elhagyták, közömbösek, Lilla is elhagyta.

7-9 és a 10. versszak 2. soráig: el akar vonulni az emberi társadalomból, azonosul Rousseau-val. Ember és polgár akar lenni, ez felvilágosult gondolkodás. Szent magányosságban fog élni és meghalni. Az a biztos hit zárja ezt az elégikus hangú odát, hogy a távoli jövőben tisztelni fogják sírját.

A Reményhez (1803)

A Reményhez: című versnek sajátos kontraszthatása van, mely a tartalom és a forma ellentétéből fakad. A megfogalmazott teljes lemondás ellentétben van a csengő-bongó rokokó formával, a művészi kifejezés mögött érezhető nemes emberi tartással. A vers szépsége, verszenéje oldja is a kifejezett fájdalmat. A ritmus mindvégig trochaikus, 5-6 szótagos sorok váltakoznak. A keresztrímek négy soronként alkotnak egységet.

A jelenből a régmúltba, majd a közelmúltba lépünk, s visszatérünk a jelenbe. – Amint azt a cím is jól érzékelteti – a remény messzi, el nem érhető, meg nem fogható, melynek óriási hatalma van. A második szakasz – rokokó pompával ábrázolt virágoskert képében – az élet bizakodó korszakát jellemzi. Ezt követően a képsor a visszajára fordul, téli pusztulás és kietlenség kerekedik felül. A befejező korszak visszatér a kezdő képhez, ezáltal alakul a mű kerete. Ekkor hangzik el a búcsú – Lillától, a szerelemtől, a reménytől.